

ISSN: 2822-521X

Yunus Emre, CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol Türkiye’de Sosyal Demokrasinin Kuruluş Yılları (1960-1966), İletişim Yayınları, 2019

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Züleyha Aişe DİNÇ

aise.dinc@ogr.sakarya.edu.tr
0000-0002-9043-945X
Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Anabilim Dalı

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Siyaset ve Toplum Araştırmaları Dergisi
Journal of Political and Social Studies

Atıf / Citation

Dinç, Z. A. (2022). [İncelenen Kitap CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol Türkiye’de Sosyal Demokrasinin Kuruluş Yılları (1960-1966), İletişim Yayınları, 2019, by Yunus Emre]. *Siyaset ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 64-67.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7688826>

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Kitap Değerlendirmesi/Book Review

Geliş Tarihi: 26.12.2022

Kabul Tarihi: 27.02.2023

Yayın Tarihi: 28.02.2023

Yunus Emre, CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol Türkiye’de Sosyal Demokrasinin Kuruluş Yılları (1960-1966), İletişim Yayınları, 2019

“CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol Türkiye’de Sosyal Demokrasinin Kuruluş Yılları (1960-1966)” isimli kitap 2013 yılında İletişim Yayınları tarafından yayınlanmıştır. Dört bölümden oluşan eser, 2014 yılında “The Emergence of Social Democracy in Turkey: The Left and the Transformation of the Republican People's Party” başlığıyla İngilizce olarak New York I.B.Tauris&Co Ltd yayınevinde de basılmıştır.

Kitabın dilbilgisi ve üslubu gayet açık ve anlaşılırdır. Bu özelliğinden dolayı kitap, kolaylıkla okunabilmektedir. Kitabın yazılma amacı, “Ortanın solunun” Türkiye siyasetindeki yerini tanımlamak ve anlamaktır. Kitapta ele alınan temel sorular şunlardır: 1980’lere kadar sosyal demokrasinin başarısı sadece Batı Avrupa’yla sınırlıysa, dünyanın geri kalanında sosyal demokrasinin siyasete ve topluma etkisinin düzeyi nedir? Sosyal demokrasi sadece Avrupa’da mı yaşayabilir? Sosyal demokrat işçi sınıf hareketlerinin Avrupa dışında başarılı olması mümkün müdür? Bu kitapta, temel olarak belirlenen yukarıdaki sorulara, çevre ülkesi olarak kabul edilen Türkiye’nin sosyal demokrasi deneyimi merkeze alınarak cevap aranmaya çalışılmıştır. Kitabın en önemli amacı ve ana tezi şu soruya verilen cevaptır: Niçin böyle bir parti kendini ortanın solunda bir siyasal kuruluş olarak tanımladı? CHP niçin 1960’larda sosyal demokrasiye yöneldi?

Kitapta CHP üzerinde etkileri olan aktörler olarak TİP, YH ve TKP ele alınmıştır. CHP’nin yaşadığı dönüşüme ve bu dönüşüme solun etkisine dair bir analiz sunulmakta ve bu iki farklı araştırma alanı birincil kaynaklar üzerinden bütünleştirilmektedir. Kitapta sosyal demokrasiye evrensel ve nihai bir proje olarak yaklaşılmamaktadır. Kitabın odaklanmadığı iki husus açık bir şekilde ifade edilmiştir: birincisi, Türkiye’de sosyal demokrasinin kronolojik tarihini sunmak; ikincisi, CHP’nin sosyal demokrat olup olmadığı tartışılması. Yine kitapta odaklanılan husus da açık bir şekilde ifade edilmiş; bu eserin sosyal demokrasinin Türkiye’de gündeme gelme sürecinin siyasal bağlamını analiz ettiği vurgulanmıştır.

Kitapta ele alınan dönem ise CHP’nin ortanın soluna gelişinin yaşandığı dönemdir. Yani 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden ortanın solunun CHP’de resmi parti politikası olarak kabul edildiği Ekim 1966’daki 18. CHP Kurultayı’na kadar olan dönemdir. Türkiye’de sosyal demokrasinin doğuş ekseninde şekillenen kitabın temel sorusu “Türkiye’de sosyal demokrat hareketin oluşumunu sosyalist sol nasıl etkiledi?” şeklinde oluşturulmuştur.

Birinci bölüm “Sosyal Demokrat Hareket ve İdeoloji” başlığı altında “sosyal demokrat partilerin evrimi”, “sosyal demokrasi üzerine analitik yaklaşımlar”, “Avrupa dışında sosyal demokrasi” alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu bölümde ilk olarak Avrupa’da ve Avrupa dışında sosyal demokrat partilerin doğuşu ve evrimi ele alınmaktadır. Özellikle Almanya ve İsveç burada ön plandadır. Bu bölümde ikinci olarak ele alınan husus sosyal demokrasi üzerine yapılan analitik yaklaşımlardır. Sosyal demokrat siyasetin analizinde genel olarak iki yaklaşım ön plandadır. Bunlardan birincisi, sınıf merkeziliğini esas alan sınıf temelli yaklaşımdır. İkincisi de dayanışma, sınıf ötesi iş birliği ve siyasetin önceliği olan toplumsal yaklaşımdır. Burada sınıf yaklaşımının en önemli kurucusu olarak Adam Przeworski’nin, toplumsal yaklaşımla O’nun karşısında duran Esping-Andersen’in ve toplumsal yaklaşıma “karşı hareket” kavramıyla temel sağlayan Karl Polanyi’nin görüşleri ele alınmaktadır. Birinci bölümde üçüncü olarak ele alınan husus ise Avrupa dışında sosyal demokrasiye bakıştır. Burada ise sosyal demokrat hareketin Avrupa dışına yayılmasını endüstriyel kapitalizmin Avrupa dışında yayılmasına bağlamaktadır. Fakat yazar burada önemli bir noktaya değinmektedir o da sosyal demokrat hareketin 1980’lere kadar Avrupa dışında etkili siyasal aktörler olmadığıdır. Yine burada tek bir Avrupa sosyal demokrat modelden bahsedilemeyeceğinden söz edilmektedir. Farklı Avrupa ülkeleri için farklı gelenek grupları olduğu ve bu sebeple ilk ayrımın Kuzey ve Güney Avrupa sosyal demokrat hareketleri arasında yapıldığından bahsedilmektedir. Diğer bir kategori de Soğuk Savaş’tan sonra oluşmuştur. Bu kategoride Avrupa’nın eski komünist ülkeleri yer almaktadır. Kitabın birinci bölümünde sosyal demokrat hareketlerin ve onlara ilişkin kuramların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde “CHP, 1961 Anayasası ve Yeni Rejim” başlığı altında 1960 darbesi sonrası oluşan yeni düzende CHP’nin oynadığı rol ve özellikle 1961 yılında yeni anayasa yapımında CHP’nin oynadığı rol ön planda olduğu genel olarak ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra bu bölümde CHP’nin “ortanın solu” söylemine nasıl geldiği ve bu konuda CHP içerisindeki bölünmeler ve tartışmalar ele alınmaktadır. Yine bu bölümde CHP’nin “ortanın soluna” gelişinin ikincil sebepleri olan dönemin siyasal arka planı ve CHP içinde yaşanan gelişmeler ele alınmaktadır. Bu bölümde, 1961 Anayasası sonrası oluşan yeni rejimin CHP yanlısı siyasal seçkinlerin bir girişimi olduğu ve bu girişimle toplumun İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmelere uyum sağlamasının amaçlandığı iddia edilmektedir.

Üçüncü bölümde ise, “CHP ve SOL” başlığı altında Türkiye’de sol tarafta bulunan aktörlerin oynadıkları roller üzerinden bir analiz yapılmaktadır. Bu bölümde incelenen soldaki temel aktörler, Türkiye İşçi Partisi, Yön Hareketi ve Türkiye Komünist Partisi’dir. Bu bölümde,

bahsedilen aktörlerin CHP ile ilişkileri, dönem içerisinde yaşanan gelişmeler bağlamında CHP'ye karşı nasıl bir tutum sergiledikleri daha yakın plana alınmaktadır.

Kitabın son bölümü olan dördüncü bölümde ise “CHP-Sol İlişkisini Anlamak: Dönemin Sıklıkla Tartışılan Üç Konusu” başlığı altında o dönemde en çok tartışılan üç konu; toprak reformu sorunu, Anti-Amerikanizm ve anti-emperyalizm, Devlet Planlama Teşkilatı ve planlı kalkınma üzerinden CHP ile Sol ilişkisi anlamaya çalışılmaktadır. Bu bölümün toprak reformu sorunu başlığında, o dönemde yapılan toprak reformu girişimlerine değinilmektedir. Ayrıca toprak reformu konusuna CHP'nin hatta CHP içerisindeki muhafazakâr kanat ve ilerici kanadın bu konuyu nasıl değerlendirdiklerine, soldaki aktörlerin ve dönemin sağ partilerinin bakış açısına değinilmektedir. Kitabın “Ekler” kısmında da “CHP'nin İlk Hedefler Beyannamesi”, “CHP 18.Kurultay Bildirisi” ve “Yön Bildirisi” verilmiştir.

Kitabın tarihselci/yorumsamacı yaklaşımla yazılmış olduğu söylenebilir. Çünkü kitapta daha çok sosyal demokrasinin Türkiye’de nasıl ortaya çıktığı tarihsel bir çizgide yaşanan olaylar bağlamında anlamlandırılmaya çalışılmıştır ve sınıfsal bir analiz yapılmamıştır dolayısıyla da Marksist bir analizden ziyade tarihselci/yorumsamacı yaklaşımla yazıldığı söylenebilir. Kitabın önemli ve en büyük eksiği, yazarın ele aldığı sorulara tam ve net cevaplar, çözümler getirememiş olmasıdır. Daha çok dönem içerisinde yaşanan olayların dönemin aktörlerinin bakış açıları üzerinden anlatıldığı, bu sebeple konuların genel ifadelerle ve yüzeysel olarak ele alındığı görülmektedir.